herpy

GEKONY

Gekon lamparci

Eublepharis macularius

Spokojny, naziemny gekon z suchych terenów skalistych i trawiastych południowej Azji, z prawdziwymi powiekami, grubym ogonem pełnym zapasów tłuszczu i cętkowanym wzorem, do którego nawiązuje epitet gatunkowy *macularius*. To jeden z najczęściej hodowanych gadów na świecie i oczywisty wybór na początek, o ile ma ogrzewanie od spodu i suche terrarium.

Rodzina: Eublepharidae Nazwa angielska: Leopard gecko Dawna nazwa: *Cyrtodactylus macularius; Eublepharis fasciolatus*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**17-25 cm** długość całkowita z ogonem
Waga	**45-80 g**
Długość życia	**15-20 lat**
Aktywność	**O zmierzchu i w nocy**
Tryb życia	**Skalny i naziemny**
Środowisko	**Półpustynia i tereny skaliste**
Trudność	**Początkujący**

HODOWLA

Min. terrarium	**90 × 45 × 45 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**22-30 °C**
Miejsce wygrzewania	**32-35 °C**
Temperatura w nocy	**18-22 °C**
Wilgotność	**30-40%**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 2
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub jeden samiec z kilkoma samicami**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**10-18 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**1-2 jaj**
Zniesienia w roku	**6-10**
Inkubacja	**35-89 dni** przy 26-32 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Eublepharis macularius to krępy, krótkonogi gekon, który w odróżnieniu od większości innych gekonów nie ma przylg pod palcami. Nie potrafi więc chodzić po szkle, lecz żyje na ziemi i wśród kamieni. Ma za to prawdziwe powieki, którymi może mrugać, i to one nadają mu łagodny wyraz. Powieki są cechą charakterystyczną rodziny: należy on do Eublepharidae, gekonów powiekowych.

Gatunek opisał angielski zoolog Edward Blyth w 1854 roku i od tego czasu kilka razy zmieniano jego nazwę rodzajową. Dzikie osobniki są żółte z ciemnobrązowymi cętkami. Młode mają poprzeczne pasy, które w miarę wzrostu rozpadają się na cętki. Przez dziesięciolecia hodowli wyselekcjonowano mnóstwo odmian barwnych i wzorów, od albinosów po zwierzęta niemal bez wzoru, a wszystkie osobniki w handlu pochodzą z rozmnożeń w niewoli. Często nazywa się go pierwszym gadem, który naprawdę stał się zwierzęciem domowym.

Dorosły osobnik mierzy 17-25 cm razem z ogonem. Samce są większe i zwykle osiągają 20-25 cm, natomiast samice najczęściej mieszczą się w granicach 17-20 cm. Masa ciała wynosi zazwyczaj 45-80 g. Gruby ogon to spiżarnia zwierzęcia, w której gromadzi ono tłuszcz na chude czasy, dlatego cienki ogon jest sygnałem ostrzegawczym. Ogon może zostać odrzucony, jeśli zwierzę zostanie złapane lub się przestraszy. Odrasta, ale jest krótszy, szerszy i gładszy niż pierwotny.

Temperament jest spokojny i większość osobników przyzwyczaja się do ostrożnego brania na rękę. Gatunek jest odporny, ale potrzebuje ogrzewania od spodu i suchego terrarium, i właśnie tu większość początkujących popełnia błędy.

Występowanie i środowisko

Eublepharis macularius występuje naturalnie w południowej Azji: we wschodnim Afganistanie, w Pakistanie, w północno-zachodnich Indiach i w Nepalu. W Indiach spotyka się go m.in. w Radżastanie, Pendżabie i Dżammu. Miejscem typowym, gdzie gatunek po raz pierwszy zebrano, jest Salt Range w Pendżabie na terenie dzisiejszego Pakistanu.

Występowanie w Iranie jest niepewne. Wymieniano wschodni Iran, ale pewnych stwierdzeń nie potwierdzono, dlatego kraj ten nie jest zaznaczony na mapie. Gatunek często dzieli się na kilka podgatunków, lecz ten podział jest niepewny. Stwierdzenia poza południową Azją widoczne na mapie pochodzą od zwierząt w niewoli.

> **Naturalny zasięg:** Afganistan, Pakistan, Indie i Nepal.

ŚRODOWISKO

Eublepharis macularius żyje w suchym, otwartym terenie: na skalistych łąkach, kamienistych zboczach i półpustyniach z rzadką roślinnością i twardym, gliniastym lub żwirowym gruntem. Szczególnie upodobał sobie stare kamienne murki. W dzień ukrywa się w szczelinach, pod kamieniami lub w starych norach gryzoni, gdzie temperatura i wilgotność są stabilniejsze niż na powierzchni. O zmierzchu i w nocy wychodzi, by polować na owady, pająki, skorpiony i inne drobne zwierzęta, a od czasu do czasu zjada też małego kręgowca.

Lata są gorące i suche, a zimy chłodne. Zimą temperatura w nocy może spaść poniżej 10 °C, wtedy gekony chowają się w kryjówkach i zapadają w rodzaj spoczynku zimowego, żyjąc z zapasów tłuszczu w ogonie. Nawet w suchym krajobrazie znajdują wilgotne zakamarki głęboko w ziemi, dlatego terrarium musi mieć zarówno ciepłą, jak i chłodną stronę oraz wilgotną kryjówkę do linienia.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

Hodowla

TERRARIUM

Dorosły osobnik potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 90 × 45 × 45 cm (długość × szerokość × wysokość), a większe jest zawsze korzystne. *Eublepharis macularius* żyje na ziemi, więc powierzchnia dna znaczy znacznie więcej niż wysokość. Młode mogą przez pierwsze miesiące mieszkać w mniejszym pojemniku o wymiarach ok. 60 × 30 cm, gdzie łatwiej znajdują pokarm, a do dużego terrarium przenosi się je w wieku 5-6 miesięcy. Pokrywa musi szczelnie przylegać, zarówno ze względu na gekona, jak i na owady karmowe.

Urządź co najmniej trzy kryjówki: jedną po ciepłej stronie, jedną po chłodnej i jedną wilgotną z lekko wilgotnym torfowcem, z której gekon korzysta podczas linienia. Płaskie kamienie, kora korkowa i korzenie dają możliwość wspinaczki i tworzą kilka poziomów. Kamienie kładź bezpośrednio na dnie, aby gekon nie mógł się pod nie podkopać i ich przewrócić.

Jako podłoże sprawdza się zwarta mieszanka ziemi, piasku i gliny, która po wyschnięciu się wiąże. Dla młodych najbezpieczniejszy jest ręcznik papierowy. Unikaj drobnego, sypkiego piasku i luźnych wiórów, zwłaszcza u młodych, ponieważ mogą je połknąć razem z pokarmem i dostać zatwardzenia. Dobra wentylacja utrzymuje suche powietrze.

TEMPERATURA

Eublepharis macularius potrzebuje gradientu temperatur, aby sam mógł wybierać. Miejsce wygrzewania pod źródłem ciepła powinno mieć 32-35 °C mierzone na powierzchni, a powietrze w ciepłej części 28-30 °C. W chłodnej części powinno być 22-25 °C. W nocy temperatura może spaść do 18-22 °C i ten nocny spadek jest zdrowy.

Ciepło najlepiej dostarczać z góry, za pomocą lampy grzewczej lub ceramicznego promiennika sterowanego termostatem. Lampa nagrzewa płaski kamień lub płytę łupkową, a gekon kładzie się na niej i przyjmuje ciepło przez brzuch, tak jak na nagrzanym słońcem kamieniu w naturze. Nigdy nie używaj sprzedawanych dla gadów elektrycznych kamieni grzewczych,

ponieważ mogą powodować poważne oparzenia. Temperaturę powierzchni mierz termometrem na podczerwień, a temperaturę powietrza termometrem cyfrowym w obu częściach. Gekon, który leży płasko rozciągnięty i ziewa, ma za gorąco, natomiast gekon, który nigdy nie opuszcza chłodnej kryjówki i nie je, może mieć za zimno.

Traktuj te liczby jako punkty orientacyjne, a ostatecznym wyznacznikiem niech będzie zachowanie zwierzęcia.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna być niska, około 30-40 %. Terrarium nie należy codziennie zraszać, ponieważ stała wilgoć powoduje problemy ze skórą, grzybice i infekcje dróg oddechowych. Utrzymuj suche podłoże, ale dbaj o to, by wilgotna kryjówka była zawsze lekko wilgotna. Zwilżaj torfowiec kilka razy w tygodniu i regularnie go wymieniaj, żeby nie spleśniał.

Postaw płaską miskę ze świeżą wodą i wymieniaj wodę codziennie. Gekon pije z miski, ale chętnie zlizuje też krople z kamieni po lekkim zraszaniu. Higrometr pokaże, czy wilgotność jest właściwa. W razie wątpliwości lepiej za sucho niż za wilgotno, o ile jest wilgotna kryjówka.

OŚWIETLENIE I UVB

Eublepharis macularius jest aktywny o zmierzchu i w nocy i przez wiele lat utrzymywano go bez UVB. Obecnie zaleca się jednak słabe oświetlenie UVB, ponieważ zapewnia ono pewniejszą gospodarkę wapniową i bardziej naturalny rytm dobowy. Użyj słabej świetlówki, np. T5 5-7 % (strefa Fergusona 2), nad ciepłą częścią, tak by indeks UV w miejscu wygrzewania wynosił około 1-3, a resztę terrarium pozostaw w cieniu z licznymi kryjówkami.

Światło włączaj na 12 godzin dziennie latem i na 10 godzin zimą, najlepiej sterowane programatorem czasowym. W nocy musi być ciemno, również bez czerwonych lub niebieskich lampek nocnych.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Eublepharis macularius żywi się wyłącznie żywymi owadami i innymi drobnymi bezkręgowcami. Dobrym pokarmem podstawowym są świerszcze, karaczany dubia, mączniki i jedwabniki. Larwy barciaka i drewnojady są tłuste i najlepiej nadają się jako przysmak lub do odkarmienia chudego gekona. Owady mogą być co najwyżej tak duże jak odległość między oczami gekona i przez kilka dni przed podaniem powinny być dobrze odkarmione.

Młode karm codziennie lub co drugi dzień małymi owadami, podrostki 3-4 razy w tygodniu, a dorosłe 2-3 razy w tygodniu, żeby nie utyły. Ogon pokazuje, czy ilość jest odpowiednia: powinien być pełny, ale nie szerszy niż tułów. Oprószaj owady wapniem przy każdym karmieniu, a raz w tygodniu wapniem z witaminą D3 i preparatem multiwitaminowym. Jeśli używasz UVB, zwierzę potrzebuje mniej D3 z pokarmu. Można też postawić małą miseczkę z czystym wapniem bez D3, który gekon będzie zlizywał według potrzeb.

Nigdy nie podawaj dzikich owadów, które mogą zawierać pasożyty lub środki ochrony roślin, i nie pozwól, by mączniki były jedynym pokarmem.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Eublepharis macularius jest spokojny i ciekawski i może stać się bardzo oswojony, jeśli bierze się go na rękę ostrożnie. Podnoś go z boku, z dłonią pod ciałem, nigdy za ogon. Daj nowym zwierzętom tydzień spokoju, zanim zaczniesz, i rób krótkie sesje, 5-10 minut. Pozwól mu przechodzić z ręki do ręki i siedź nisko, żeby ewentualny upadek nie wyrządził szkody.

W dzień śpi w kryjówce i wychodzi o zmierzchu. Kiedy poluje lub jest pobudzony, wibruje końcem ogona, a gdy czuje się zagrożony, może wydać krótki pisk lub skrzek.

Samców nigdy nie wolno trzymać razem, ponieważ walczą do krwi. Samca można trzymać z jedną lub kilkoma samicami, ale często wszystkie zwierzęta trzyma się osobno, bo również między samicami może dochodzić do dokuczania i stresu, które nie zawsze łatwo zauważyć. Jeśli trzymasz je razem, musi być dużo miejsca i wiele kryjówek, a ty musisz być gotów je rozdzielić.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Płeć zwykle można rozpoznać od wieku 3-4 miesięcy. Samce mają wyraźny, ułożony w kształt litery V rząd porów przed kloaką i dwa zgrubienia u nasady ogona, gdzie znajdują się hemipenisy. Samice nie mają porów lub mają je słabo widoczne. Samice mogą osiągnąć dojrzałość płciową już około 10. miesiąca, ale poczekaj, aż będą miały co najmniej 18 miesięcy i ważyły 45 g lub więcej. Masa ciała znaczy więcej niż wiek, ponieważ każde zniesienie uszczupla zapasy wapnia samicy, a młoda lub lekka samica może doznać trwałego uszczerbku.

GODY I KOPULACJA

Sezon godowy zależy od światła i temperatury i na półkuli północnej trwa zwykle od stycznia do września. Zwierzęta często przechodzą wcześniej 1-3-miesięczny spoczynek zimowy z niższą temperaturą i krótszymi dniami. Nie jest to bezwzględnie konieczne, ale daje bardziej naturalny rytm. Przed rozpoczęciem sezonu samica musi być w dobrej kondycji.

Wpuść samca do samicy i obserwuj je przez pierwsze noce. Samiec wibruje ogonem i chwyta samicę zębami za kark. Wygląda to gwałtownie, ale jest normalne. Jeśli samica ucieka, a samiec nie przestaje, trzeba je rozdzielić. Samica może przechowywać nasienie przez wiele miesięcy, więc jedna kopulacja może dać kilka zniesień, a samca można zabrać, gdy kopulacja się zakończy.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Pierwsze zniesienie pojawia się 2-3 tygodnie po kopulacji. Każde zniesienie liczy 1-2 jaja, a pierwsze często tylko jedno. Następnie samica składa nowe zniesienie co 15-22 dni przez 4-5 miesięcy, zwykle 6-10 zniesień w sezonie. Jaja są białe, miękkie, o skórzastej skorupce i mają około 2-3 cm długości.

Umieść w terrarium pojemnik do składania jaj z wilgotnym wermikulitem, torfowcem lub włóknem kokosowym, np. plastikowe pudełko z otworem w pokrywie. W przeciwnym razie samica złoży jaja w podłożu lub w jednej z kryjówek. Przez cały sezon zapewnij jej wapń i dużo owadów, a przerwij rozród, jeśli wyraźnie traci na wadze lub ogon robi się cienki.

INKUBACJA

Ostrożnie przenieś jaja do pudełka z lekko wilgotnym wermikulitem lub perlitem, nie obracając ich. Zaznacz ołówkiem górną stronę, zagłęb jaja do połowy w podłożu i wstaw pudełko z kilkoma małymi otworami wentylacyjnymi do inkubatora z termostatem.

Płeć zależy od temperatury. W 26-28 °C wylęgają się prawie wyłącznie samice, około 30 °C uzyskuje się obie płcie, a w 32 °C większość stanowią samce. Poniżej ok. 23 °C zarodki mogą obumrzeć, a bardzo wysokie temperatury powodują więcej wad rozwojowych.

Inkubacja trwa 35-89 dni, krótko w wysokiej i długo w niskiej temperaturze. W 28-30 °C wyklucie następuje zwykle po 50-60 dniach. Jaja, które się zapadają albo brązowieją i pleśnieją, są z reguły martwe, ale zostaw je, dopóki nie będziesz pewien.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Młode mierzą po wykluciu 7-10 cm i ważą 2-5 g. Daj im mały pojemnik o wymiarach ok. 30 × 20 cm z ręcznikiem papierowym jako podłożem, kryjówką suchą i wilgotną, małą miską z wodą i miseczką z wapniem. Trzymaj młode osobno, ponieważ większe młode łatwo może odgryźć ogon mniejszemu.

Młode linieją po kilku dniach i potem zaczynają jeść. Podawaj małe świerszcze lub karaczany dubia codziennie lub co drugi dzień, oprószone wapniem, a raz w tygodniu witaminą D3. Waż je co dwa tygodnie i podawaj większe owady w miarę wzrostu. W wieku 5-6 miesięcy mogą przenieść się do terrarium dla dorosłych, a w pełni wyrośnięte są po 12-18 miesiącach.

Zdrowie i częste błędy

Eublepharis macularius jest odporny, a większość chorób wynika z niewłaściwej temperatury, wilgotności lub żywienia. Typowe problemy to:

- Niedobór wapnia i witaminy D3, zwłaszcza u młodych i samic rozpłodowych. Prowadzi to do metabolicznej choroby kości z miękkimi szczękami, wykrzywionymi kończynami i drżeniem. Oprószaj wszystkie owady karmowe wapniem i stosuj UVB.
- Zbyt niska temperatura, która powoduje słabe trawienie, brak apetytu i zwracanie pokarmu.
- Zatwardzenie po połknięciu piasku, wiórów lub zbyt dużych owadów. Stosuj zwarte podłoże i owady odpowiedniej wielkości.

- Resztki wylinki na palcach i końcu ogona, które mogą odciąć dopływ krwi. Zapewnij wilgotną kryjówkę i ostrożnie usuwaj resztki letnią wodą.
- Kryptosporydioza, choroba pasożytnicza powodująca utratę masy ciała i cienki ogon mimo dobrego apetytu. Nie ma pewnego leczenia, dlatego nowe zwierzęta trzymaj w kwarantannie i zleć weterynarzowi badanie próbki kału.
- Infekcje dróg oddechowych i grzybice skóry w zbyt wilgotnym terrarium.
- Otyłość u zwierząt, które dostają za dużo tłustych larw.

Zdrowe zwierzę ma jasne oczy, pełny, jędrny ogon i chętnie je. Zgłoś się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli gekon traci na wadze, ogon robi się cienki, nie je przez kilka tygodni lub wydaje się osowiały.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.